

Holderünk fölé nőnek. Jobban élnek előttünk, jobban ismerjük őket, többször van szó róluk.

A két nőalak megrajzolásában, Grillnében és Bodánében — két ellentétes pólus — sok újat adott az író. Grillnét teljes szívünkben gyűlöljük — ő, pedig mennyi ilyen él közöttünk még ma is! —, és kívánnánk az ő figurájával kapcsolatban valamilyen megnyugtató feloldást. Bodané az igazi napsütés. Lassú, de éppen ezért következetesen és pompásan motivált fejlődése addig a csúcspontig, hogy előlki gyilkos férjét, igen jó szerkezeti megoldás.

Néhány romantikus szereplőt — Kereszttest, Krizsanicsot, a púpos kecskeszakállast — feleslegesnek érzünk. Ugyancsak felesleges, sőt bántó egy sokszor ismétlődő kiszólás, ami teljesen kiűt a stílusos sorokból.

A regény pergő ütemét vissza-visszafogja a volt katonatisztek és a Mironescu-kompania sűrű megjelenése, akik bár teljessé teszik a korképet, de csak laza szállal függnek össze a tulajdonképeni főseménnyel, azzal a harccal, amit Holderék az Első Magyar Csavargyárban végül is győzelemre visznek.

Nagy érdeklődéssel várjuk a ciklus folytatását, mert Aczél Tamást tehetsége, az igazság ábrázolásának szomjúsága és képessége hivatottá teszi nagy művek alkotására.

SOMFAY LASZLÓ

JURIJ LAPTYEV: HAJNAL

(Regény. — Új Magyar Könyvkiadó.)

Az orosz kolhozok élete tárul elénk ebben a könyvben. Laptjev csodálatos elevelességgel és teljességgel kelti életre azokat a küzdelmeket, amelyeket a győzelmes Nagy Honvédő Háború után kellett megvívni a szovjet kolhozok népének az új, az eddigieknél is nagyobb termelés megindítása érdekében. A kolhozok helyzete rendkívül nehéz volt ebben az időben. Az embertelen háború mindent felemészített: embert, állatot, gazdasági felszerelést egyaránt. Nem volt vetőmag és nem volt élelem sem elegendő. Hozzájárult ehhez az 1946-os rendkívül száraz esztendő is. 1946/47 kemény téli hónapjai után így érte a tavasz a Hajnal-kolhoz parasztjait is. Gép nem volt s emberek, állatok lesóványodtak. Az emberek nagy része megtorpant. Kicsinyes torzszalkodások, marakodások, irigykedések merítették ki erejüket. Hogyan indul itt meg a lendületes új élet? Kik és hogyan tudják ezt megindítani?

Toropcsin párttitkár úgy érezte, hogy a felelősség teljes súlya az ő vállára nehezedik s megdöbbenve látta, hogy barátja, Bubencov, akire leginkább számított volna, ivásnak adja magát s egyre inkább elveszti a nép becsülését. A háborúból rokkantan jött haza, féllábát vesztette el s ez belső meghasonlást okozott nála. „Főlöleges ember lettem“ — mondja ki maga fölött az ítéletet s felesége tiltakozására még nyomatékosabban megismétli: „Saját magamnak se kellek! Megérttetted?“ — Megértjük ezt nagyon jól, ha tudjuk, hogy azelőtt a munka hőseként ünnepelték itthon Bubencovot. A legkülönb trak-

toros volt ő éveken keresztül s most nem tudta elképzelni rokkantann az életét. Hamis gögbe vonult vissza. Ivott, mulatott s munka helyett követelt: „mert ő hős! Vérért ontotta, a lábát vesztette! Nem kötelességük-e az embereknek megbecsülni őt?” Mindenki elítélte már, csak Toropcsin látta meg benne továbbra is az értéket, de éppen ezért kommunista nyíltságga mondta szemébe az igazságot és figyelmeztette rá, hogy a mult nem elegendő arra, hogy a jelenben és jövőben is megbecsüljék. Az emberek megbecsülését állandó jó munkával kell kiérdemelni. „Ha valaha meg is becsültek — mondja szigorúan — ezentúl már nem fognak.“ Tudta jól miért teszi, hogy csak a kiméltetlen kritika segíthet. Mindenképpen meg akarja menteni a kolhoz érdekében is, amelynek nagy szüksége volt Bubencov munkájára. Röviddel ezután merész gondolattal kolhozelnökké választatta s ezzel a meglepő lépéssel már önmagában is alaposan fölkaavarta a kolhoz életét. A szenvedélyek, indulatok, elfojtott törekvések, egyéni ambíciók és sérelmek mind felszínre kerültek. Megindult a mozgás, a kritika és készülődés. Kiderült, hogy nagyon is sok itt a hiba: Satalov Danyilovics Iván pl. kolhozelnök szeretett volna lenni és sértődöttségét most sehogy sem tudja elrejtteni, sokan nem értik meg a szovjet kormány rendelkezéseit, szeretnék kihúzni magukat a munka alól, vagy legalább is saját fejük után igyekezzenek menni. Kételkednek a munka sikerében, ezért ellanyhulnak. Bubencov viszont, az új elnök, nem mindenben váltja be a hozzá fűzött reményeket. Túllépi hatás-körét, helytelen módszerrel, erőszakkal zavar ki mindenkit a mezőre. Az ellentétek éleződnek. Bubencov most már önfejűségében Toropcsinnal is szembehelyezkedik. Súlyos összeütközésbe kerülnek, amikor Toropcsin az ő távollétében igaerőt ígér a szomszédos „Világos út“-kolhozoknak. Bubencov szerint a Hajnal-kolhozoknak semmi köze a Világos út-hoz. Boldoguljanak, ahogy tudnak.

Ez a mozzanat az, ami legélesebben mutat rá a közösségi élet, a szocialista fejlődés egyik főproblémájára: a nagyobb közösséghez tartozás érzésének állandó jelenlétére, amely ha megvan, nagyobb öntudatot és erőt adhat, s ha nincs meg, komoly hibákat eredményez és az egész közösség szellemét megronthatja. — Bubencov s vele együtt igen sokan úgy képzelték: az ő gondjuk az ő kolhozuk. Úgy képzelték, hogy a kolhozok versenyt futhatnak, hogy melyik tud eljutni hamarabb a kommunizmusig, ami azt jelenti, hogy bőségben fognak élni s ennek a bőségnek a képzete is bizony a polgári bőség-álmokra emlékeztethet inkább, mint a kommunizmusra, mert hiszen a puha kényelem és munkátlanág gondolata társult hozzá. Nem tudták, hogy miért ellensége ennek Toropcsin, csak azt látták, hogy ellensége s azt hitték, hogy ő az, aki nem érti meg a Hajnal-kolhoz érdekeit.

Kétségtelenül másfajta összeütközés ez, mint amilyenekkel a kapitalista társadalmakban találkozhatunk, de eltévelyedés mégis. Bubencov kolhozelnökről, Kuźmics Andriján, vagy Korenkova brigádvezetőkről nyilván nem lehetne azt állítani, hogy ellenségei voltak a kommunizmusnak, sőt még Satalovról sem volna ez helyes, aki pedig sértődöttségében és egyéni törtetésében legmesszebb távolodott el a helyes útról, de tévedéseik, zavaros elképzeléseik veszélyesek.

Most már Bubencov mellé állnak mind, de Toropesin az mégis, aki végül győzedelmeskedik. Nem is lehet máskép, hiszen őt a Párt irányítja, ő értette meg legjobban a fejlődés útját. Ő az, aki nem zárkózik be a maga szűk körébe, hanem világosan látja a nagyobb összefüggéseket és még is tudja ezt jól magyarázni elvtársainak:

„Mikor valaki így beszél: az én házam messze van a falu végén ...akkor csak egy felelet lehet: Vigyen el az ördög a házáddal együtt. Utilapu a sövény alatt senkit sem zavar, de ha a veteményes kertbe fészkel be magát ...hogya a kolhoz elnöke mondja azt, hogy „az én kolhozom a legszélén van“ ...akkor hazudik! Mert nem azért egyesültünk, hogy elkerítsük magunkat a szomszédtól. Akármelyik, még a legkisebb kolhoz sincs a szélén, hanem a Szovjetföld kellős közepén van! Egy szovjetember nem gondolkozhat így: Csak én élhessek jobban, csak nekem legyen több javam, mindegy, hogy körülöttem hogyan élnek az emberek, nem tartozik rám. Ettől a gondolkozástól nincs messze a farkas-törvény: ha én vagyok az erősebb, miért ne tépjek ki a gyengébből egy darabot?“

S a fölkavart szenvedélyeket nagyszerűen oldja meg Laptjev. Az események sodra egyre erősebb. Még az olyan részek is, ahol úgy érezzük, hogy a pátosz, az elragadtatás túlzott és a realizmus meggyőző erejét veszélyezteti, végül beleolvadnak a valóban nagyszerű erőfeszítés izalmába. (Gondolok itt elsősorban arra a jelenetre, amikor a kormány által küldött liszttel megérkeznek a teherautók.)

Az emberi szenvedélyek, lelki élet csodás gazdagsággal törnek elő ebben a munkára való hősi fegyverkezésben. A Hajnal-kolhoz élete külső és belső teljességében áll előttünk s Bubencov rövid önkritikája, amely az egész regény problémáinak megoldását mutatja, az egyén fölölvadását, a közösség igazi tagjává válását, tehát a szocialista ember győzelmét jelenti. S a Hajnal-kolhoz parasztjai eljuttatták oda, hogy bátran mondhatja róluk az író: „nemcsak a jómódra való törekvés egyesíti most az embereket a kolhozban, hanem sokkal nagyobb, magasabb cél! Cél, amelyhez előbb vagy utóbb elérkeznek, lehetetlen, hogy el ne érkezzék az egész emberiség!“

SERES JÓZSEF

POPOV: ACÉL ÉS SALAK

(Regény. — Új Magyar Könyvkiadó.)

Popov regénye egy gyár életét tárja elénk. Egy Donec-medencei acélgyár ez, ahol talán a legnehezebb testi munkát végző emberek dolgoznak, az acélöntők. A regény első része a munkások hősies erőfeszítését mutatja be, azt, hogy miként hajtják végre a háborús termelést. A szó szoros értelmében nincs hőse ennek az írásnak. Nincs benne olyan alak, aki köré csoportosulnak az események, aki jó két fejjel kimagaslik a többi alak közül, akinek a mellékalakok mintegy